

BISERICA și ȘCOLA.

Foiă bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 5 fl.—cr., pe 1/2 an 2 fl. 50 cr.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 fl v. a.

Correspondențele se se adreseze Redacțiunei

„BISERICA și ȘCOLA.“

Er banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

În ziua înviiării Domnului.

Vięta este bunul cel mai mare al omului.

Vięta este averea și capitalul, în jurul căruia se grupază mulțămirea, seau nemulțămirea, fericirea, seau nefericirea ómenilor și popórelor.

Are acest capital părțile sale bune, dar în același timp își are și părțile sale grele. Are omul necazuri și bucurii în acéstă lume. Are mulțămire, când o are, și pre de altă parte, este fapt, ca întocma un fir roșu nemulțămirea este partea, ce însoțesce pre bietul om aprópe în întregă vięta.

Își are însă și mulțămirea și nemulțămirea cause și isvorul lor.

Să fim, seau să nu fim noi ómenii în acéstă lume și pre acest pământ nu depinde dela noi, căci în punctul acesta vięta omului este o taină a pro-vedinții, necuprinsă de mintea omenescă. Dar să ajungem, ca să putem fi mulțămiiți, seau să avem cause și motiv de nemulțămire, cutezăm a afirma, că depinde în prima liniă dela noi, și anume dela modul cum punem noi ómenii capitalul cel prețios, carele îl numim vięta în serviciul scopului celui mare, pentru carele trăim pre acest pământ. Prásnuim astăzi înviiarea Domnului. Și neapărat ne întrebăm, asupra valórei și însemnătății acestei dumneđeiesci đile, carea sfânta noastră biserică, și noi toți, cari purtăm cu o legitimă mândriă numele de creștini, cu drept cuvânt o numim sərbătórea sərbătorilor.

Răspunsul, ce ni-l dăm la acéstă întrebare stă neapărat în legătură nedeslegată cu mulțămirea, seau nemulțămirea, carea ne însoțesce în vięta.

Vorba este, că vedem, și pricepem noi în actual dumneđeesc, carele îl serbăm astăzi aceea ce este: îndurarea cea nemărginită a lui Dumneđu

față de neamul omenesc, și în același timp dispuși sântem noi, ca în modul nostru de gândire și acțiune să fim guvernați și stěpâniți de voința lui Dumneđu ?

În actul dumneđeiesc, carele îl serbăm astăzi Mântuitorul Chritos arată, și dovedesce lumii în mod neîndoios dumneđeirea sa, și tot de odată dá pentru eternitate evangheliei timbrul vecinicii, caracterul ei dumneđeiec, menit a governa și conduce popórele.

În curënd se vor împlini nouespredece veacuri, de când ómenii prásnuiesc acéstă dumneđeacă minune. S'a constatat de multe ori și totdeuna în decursul acestui timp puterea credinții în Dumneđu și valórea cea mare ce o are evangelia Domnului și doctrina bisericii în desvoltarea popórelor. Dar cu tóte acestea lumea nouă, lumea de astăzi, de sigur sedusă fiind de tendențele, cari în lumea vechie aveau órecare îndreptățire, voiesce, și continuă a face și astăzi esperiențe pre un teren neexploatabil pentru mintea omenescă. În lumea vechiă, înțelegem lumea păgână, filosofia și filosofii căutau să staverescă principiile, după cari să se governeze popórele. Și situațiunea în carea se găsesc popórele și statele chiar pre timpul când s'au sěvėrsit actul dumneđeiesc, carele îl serbăm astăzi ne dovedesce, că omul nu a potut afla pre acest teren adevėrul.

În formă filosofia s'a dovedit fórtē puternicā, în materiă însă în ceea ce privesce întrebările cardinale ale vieții este însă și astăzi pre terenul esperimentelor.

Astăzi esistă în întregă Europa o nemulțămire generală, nemulțămire, carea o sěmt în mėsură mai mare de regulă popórele mai mici; er causa acos-

tei nemulțămiri este de sigur numai lipsa de credință în divinitatea evangheliei și în divinitatea bisericii. Nemulțămire multă va fi de sigur și în sinul poporului nostru.

Sunt multe cauzele, cari au produs această nemulțămire. Nu este astăzi în această sfântă și de bucurie nimerit lucru de a-ne ocupa de aceste cauze. Sărbătorea de astăzi menită este, ca să-ne înalțe, și nu să-ne deprimeze. Ne supunem deci cu bucurie dumnezeescului scop al sfintei zile de astăzi, cu scop ca să-ne întărim, și să înaintăm în credința noastră în Dumnezeu prin neclătita credință în învierea cea de a treia zi.

Învierea Domnului stă în legătură nedeslegată cu viața și învierea noastră.

Noi, biserica și poporul român, voim neapărat ca prin lucrul mânilor și minții noastre se-ne ridicăm și noi în mod statornic la bunăstare și mulțămire. Spre scopul acesta avem să săvârșim cu deosebire două lucruri mari și grele și anume să îndreptăm necazurile, pedecile și greutățile, cari le-a lăsat asupra noastră robia seculară, și în același timp să-ne căștigăm în măsură corespunzătoare toate condițiile pentru o progresivă dezvoltare și înaintare în spirit creștinesc pre toate terenele vieții.

Noi biserica și poporul român, avem să luptăm [cu multe greutăți rămase nouă de grea moștenire din trecutul nostru de tristă aducere aminte. Dacă d. e. suntem săraci, vina nu este nici a noastră, nici a protopărinților nostri, ci vina este a acelui nefericit curent, căruia a cădută victimă în trecut protopărinții nostri, siliți fiind densii să lucreze, și să muncască veacuri multe pentru streini. Dacă nu am putut face progres mai mare pre terenul cultural vina o purtăm pentru această acel nefericit curent, carele în trecut nouă ne închisese ușile școlii. Dacă în fine găsim în sinul poporului nostru vre un rău obicei, el este numai și numai consecința iobăgiei seculare.

Sunt greutăți și pedeci mari pentru dezvoltarea noastră ulerioară. Când gândim însă, că lanțurile iobăgiei le-a rupt pentru toate popoarele Mântuitorul pre cruce, când gândim mai departe, că hrana cea cerească, ce se împarte astăzi tuturor popoarelor de o potrivă prin cuvântul descoperit al lui Dumnezeu, și prin sfânta înviere a Domnului și Mântuitorului lumii: atunci ori cât de mari sunt greutățile, cu care trebuie să luptăm astăzi, — credința noastră în Dumnezeu și în trăinicia neamului nostru ne dă curaj și

însuflețire, ca toate să-le facem cu bună cuviință și cu bărbăție, și anume ca pre de o parte să putem scurge ranele trecutului, și pre de alta dilnic să putem înmulți condițiile de viață pentru o repede dezvoltare și înaintare în spirit creștinesc.

Ne închinăm deci astăzi și în toate zilele vieții noastre sfintei învieri; și încălzindu-ne la rațele soarelui, carele luminează astăzi din crucea și învierea cea de a treia zi a Domnului Ceriului și al pământului nădăjduim, că Dumnezeu ne va ajuta, ca să-ne urmăm cu succes calea spre perfecțiunea creștinescă.

„Christos au înviat!“

Organisarea bisericii în timpul dela 1054—1453.

(Continuare și fine.)

b) În Occident.

În timpul dela 1054—1453 Episcopii Romii lucră din toate puterile, ca să emancipeze biserica de sub influința partidelor lumene, și în același timp să ridice potestatea papei asupra puterii de stat. Spre scopul acesta papa Nicolae II. a emis la anul 1059 un decret sinodal, prin carele decretă, că alegerea papilor pre viitoriu să-se efectuească prin colegiul cardinalilor independent de ori ce putere lumescă; și împăratului i-s'a rezervat numai dreptul de aprobare. Sufletul reformelor întreprinse în această direcțiune este monachul italian Hildebrand, carele la anul 1073 a fost instituit de papă sub numele Gregoriu VII (1073—1085). Dânsul a funcționat sub patru papi anteriori ca subdiacon și archidiacon; și fiind un om de mare spirit și caracter nepătat la dorința poporului a fost instituit de papă la anul 1073. După alegere Gregoriu VII s'a adresat către împăratul german Henric IV, cerând dela dânsul în numele bisericii aprobarea, adăugând însă din partea sa, că dânsul din parte-și nu dorește aprobarea, deoarece se teme, că în urma multelor iregularități de mai înainte poate să vină în conflict cu puterea de stat. Henric cu toate acestea aprobă alegerea, ceea ce între împrejurările de atunci nici nu s'ar fi putut altcum.

Gregoriu VII a început funcțiunea sa de papă cu un plan de reformă conceput încă de mai înainte. În acest plan de reformă dânsul și-a propus să realizeze următoarele trei lucruri, și anume:

1. Să emancipeze clerul inferior de sub influința grijilor vieții prin executarea strictă a celibatului;

2. Să emancipeze clerul superior de sub influința mirenilor, cari eserciau de multe ori pentru bani această influință la deplinirea posturilor de abați; și

3. Se înființeze din întregă lumea creștină o monarhia teocratică universală, carea să aibă în fruntea sa pre papa.

Pentru realizarea acestui plan al său Gregoriu VII emise la anul 1074 un decret sinodal, prin carele dispuse observarea strictă a celibatului, dechiarănd tot de odată, că preoții, cari nu s'ar supune ordinului său să se privească de abdiși de funcțiune. Acest decret îl esecută Gregoriu cu totă stricteția.

În anul 1075 emise Gregoriu un al doilea decret sinodal, în carele dispuse, că toți acei preoți, cari ar îndrăzni să primescă vre o funcțiune preoțescă, seau investitură din mânilor vre unui mirean, se privesc de depuși, ér mireanul, carele ar îndrăzni să facă acésta, să dechiară de escomunicat. Întru esecutarea acestui decret papa a întâmpinat mare opozițiune din partea principilor: Filip I. din Franca, (1060—1108), Vilhelm regele Angliei (1066—1087) și mai cu sémă din partea împăratului germân Henric IV. Filip I. cedă la aparință decretului papei, ér Vilhelm regele Angliei din precauțiune se făcu, că nu iea cunoscință de acest decret. Henric IV. însă nu voi să șcie de decretul papei și continuă, ca și mai nainte la deplinirea de funcțiuni superioare bisericesci. Gregoriu VII. cunoscându-i slăbiciunile, și știind, că este îndușmănit cu mulți dintre principii germâni îl cită la Roma, ca să se justifice, amenințându-l cu escomunicarea. În fața acestei amenințări Henric conchemă în anul 1076 la Worms un conciliu compus din episcopi adicți ai săi. Acest sinod dechiară pre papa Gregoriu pentru ținuta sa față de împăratul de depus. În urma acestui conclus Gregoriu VII. pronunță escomunicarea lui Henric IV, și absolvă pre supușii lui de jurământul de fidelitate. În urma acestei escomunicări principii contrari lui Henric IV. ținură o adunare la Tribur în același an, în carea dechiară, că dacă Henric în timp de un an nu va fi deslegat de escomunicațiune, își va perde tronul. Tot de odată invită acésta adunare pre papa, ca să mérégă la Augsburg, și să pronunțe judecata sa asupra împăratului.

În fața acestei situațiuni împăratul Henric IV. plecă la Roma, ca să se împace cu papa. Cam în același timp la invitarea principilor germâni plecase de acasă și papa Gregoriu VII, ca să mérégă în Germania. În castelul din Canossa se întâlni Henric IV.

cu papa Gregoriu VII. Papa nefiind aplecat a ierta lui Henric IV, îi-puse astfel de condițiuni împăratului Henric, despre cari credea, că nu le va poté primi. Henric însă se învoi la tóte, și după ce timp de trei zile petrecu în timp de iernă afară în frig, desculț și nemâncat și îmbrăcat în o cămașe, în carea se îmbrăcau penitenții de rënd, a patra și papa îi-dete absoluțiunea, dar numai condiționat, ca să se justifice asupra învinuirilor ridicate încontra lui de principii germâni.

Rentorcând dela Canossa Henric IV. Lombardii, cari trăiau în dușmăniă cu papa, i-au făcut imputări pentru umilirea sa înaintea papei, promițându-i ajutoriu pentru casul, dacă ar păși de nou încontra papei. Împăratul Henric, om fără statornicia, și începu a face papei greutăți în drumul său spre Germania. Pentru acésta principii germâni l'au dechiarat de depus, și au ales împărat germân pre Rudolf de Șvabia, ér în anul 1080 papa escomunică pentru a doua óră pre Henric.

De astă dată însă Henric IV. răspunse la escomunicațiunea papei prin aceea, că plecă cu războiu încontra Romei, și institui de papă pre Archiepiscopul din Ravenna Guibert sub numele de Clemente III. După o luptă de 3 ani la anul 1084 Henric a ocupat Roma. Gregoriu VII. trebui să se refugieze în castelul Engelsburg, ér Henric se încoronă prin papa Clemente III cu coróna împăraților romani. Înstituind înse principii germâni un alt rege în locul lui Henric, de altă parte apropiându-se de Roma întru apărarea lui Gregoriu VII ducele Normanilor Robert Guiscard, — Henric se rentorse în Germania dimpreună cu Clemente III. Guiscard ocupă Roma, și ca să se răzbune asupra Romanilor pentru ținuta lor față de Gregoriu VII. devastă în mod vandalic Roma. În urma acestei devastări, și respective în urma consternării popoului, Gregoriu VII trebui să-părăsescă Roma, și să se retragă împreună cu Normanii. La anul 1085 muri Gregor VII în Salerno, esclamând cuvintele: „Dilexi justitiam, et odi iniquitatem, propterea morior în exilio“ (am iubit dreptatea, și am urit nedreptatea, pentru aceea mor în exiliu.)

Ideile și direcțiunea inaugurată de Gregoriu VII a fost urmărită și de papii următori, așa încât prin concordatul dela Worms 1122 le succese ca în ceea ce privesce investitura clerului superior, — acésta să se întemple numai prin biserică, prin alegere canonică, ér în ceea ce privesce teocrația uni-

versală, papilor le succese, pre timpul cruciatelor să apară ca domnitori asupra întreg occidentului.

Acastă situațiune o susținură papii până cătră finea seclului al treispredecelea, când ocupă scaunul papal Bonifaciu VIII (1294—1304.) Bonifaciu a fost un om de mare talent în cele politice, — dar n'a fost preot; și astfel prin ținuta sa de a ridica și mai mult potestatea scaunului papal s'a îndușmănit mai ântâi cu unii din cardinalii săi, și cu deosebire cu poporul francez.

În Franca adecă a domnit pre timpul său Filip IV numit cel frumos. Acesta a avut rășboiu cu Eduard I regele Angliei. Ca se pótă suporta cheltuielile rășboiului ambii regi au eiecat dări mari pre bunurile bisericesci. Auđind despre acésta Bonifaciu VIII a emis bula „Clericis laicos,” în carea papa eliberéză pre clerici de ori ce îndatorire față de stat, și decretéză de escomunicați pre toți laicii, cari vor pune dări pre cler. La acéstă bulă Filip răspunse prin aceea, că opri de a-se mai trimite din Franca bani la Roma. Papa nepotênd suporta mult timp lipsa banilor, cari îi-veniau din Franca încercă să împace divergînțele, dar fără succes. În fața acestei situațiuni papa Bonifaciu VIII conchiămă pre toți episcopii din Franca la un sinod în Roma, carele să se pronunțe asupra abuzurilor, cari le face față de biserică regele Franciei, și emise bula intitulată „ausculta fili.” În acéstă bulă papa dechiară, că este un lucru absurd, este păcat și eres, dacă regele, își închipuesce, că dênsul nu ar fi datoriu a-se supune papii. Când s'a publicat acéstă bulă întreg poporul francez s'a revoltat, și regele a interdis episcopilor de-a participa la sinodul conchiămat la Roma. Sinodul cu tóte acestea s'a ținut în anul 1302; și papa a emis o a treia bulă intitulată „unam sanctam.” În acéstă bulă papa enunță între altele, că dênsul ar fi primit dela Dumneđu două săbii, și anume una spirituală, carea o pörtă el însuși, și una lumescă, carea o pôte da principilor lumeni, dar carea dênsul o pôte și detrage. Acéstă bulă a produs și mai mare resens; și regele și parlamentul a pășit cu grele învinuiri, încontra papei; ér sfêșitul a fost, că papa a căđut victimă unei conjurațiuni, însenate de regele Filip. Papa Bonifaciu VIII a fost prins și maltratată de conjurați și eliberat de popor din mânilor conjuraților; după trei ăile a murit în anul 1303.

După mórtea lui Bonifaciu VIII fu instituit de papă Benedict, carele în anul următoriu muri. După mórtea lui la stăruința regelui Filip se alese de papă

la anul 1305 un Archiepiscop francez, carele funcțiună sub numele de Clemente V. Acesta se strămută cu răședința din Roma în Avignon pre pământ francez dimpreună cu colegiul cardinalilor. Din timpul acesta și până la anul 1378 papii reșed în Avignon. Timpul acesta apusenii îl numesc „prinsórea babilonică a papilor.” Cel din urmă papă, care a reședut în Avignon a fost Gregoriu XI (1370—1378.)

În anul 1377 papa Gregoriu XI își strămută dimpreună cu toți cardinalii reședința din Avignon la Roma, unde fu întâmpinat cu triumf de poporul roman. Nu mult după acésta papa Gregoriu XI muri în anul 1378.

După mórtea lui Gregoriu XI poporul roman începu a-se agita și a cere alegerea unui papă de origine italian. Sub impressiunea acestei agitațiuni cardinalii aleseră de papă în unanimitate pre Urban VI la anul 1378. Urban VI îndată după suirea pre scaunul papal începu să reformeze colegiul cardinalilor. Acéstă reformă displăcu cardinalilor de naționalitate francesă. Și deci cardinalii francesi părăsiră Roma, și în Neapol aleseră de papă pre un frances Clement VII, carele împreună cu cardinalii francesi de cari fusese ales, își strămută reședința în Avignon, ér Urban VI rămase cu cardinalii italieni în Roma. Astfeliu biserica apuseană ajunsă, să aibă doi papi, și anume: unul în Avignon și altul în Roma.

Situațiunea acésta, numită în biserica apuseană „schisma papală” ține dela 1378—1417. Rivalitatea dintre cei doi papi, cari fiecare se ținea de papă legitim a produs rivalitate și consternațiune și între popórele Occidentului. Și spre a pune capêt acestei rivalități cardinalii din Roma și din Avignon la anul 1409 se învoiră încontra dorinței șefilor lor (a papilor) să concheme un conciliu, carele să facă capêt schismei papale. Conciliul, de care'e vorbim, s'a conchiămat la Pisa în Italia la anul 1409. La acest conciliu s'au prezentat 24 cardinali, 200 de episcopi, parte în persónă, parte prin delegați, mulțime de abați, canonici, doctori în teologiă și reprezentanți ai principilor. Contra intrunirii acestui conciliu au protestat ambii papi, regele Germaniei Ruprecht, precum și regele Neapolului Ladislau. Sinodul însă s'a dechiarat pre sine de suveran, și începându-și activitatea a depus pre ambii papi, și a ales un nou papă, pre Alexandru V, ér după acésta a proces la reformarea bisericii. Nesuccedându-i reforma intenționată la propunerea noului papă Alexandru V, si-

modul luând concludul, ca după trei ani să se întrunescă de nou, s'a încheiat.

Astfelu după acest conciliu în biserica apuseană au fost trei papi. Situațiunea acésta a ținut până la anul 1417, când la conciliul întrunit în Constanța în Elveția unul din acești trei papi a abdis, ér doi au fost depuși, și când acest sinod a ales de papă pre Martin V. Itenționând tot de odată acest sinod a face o reformă radicală a bisericii, și nepotându-se efectui s'a prorogat în anul 1418 luând concludul, ca după 5 ani să se întrunescă de nou. Conform acestui conclud papa Martin V conchiamă conciliul menit a introduce reforme în biserică la anul 1431, în Basel. Dênsul însă muri înainte de întrurirea conciliului și lui îi urmă în scaunul papal Eugeniu IV (1431—1447), carele aprobând și din partea sa conchiãmarea conciliului, — acesta se întruni în Basel la 1431, și fu deschis de cardinalul Iulian Cesarini, ca reprezentant al papei Eugen IV. Dechiarându-se acest sinod de reprezentanța supremă în biserică, căruia este datoriu a-i-se supune și papa, Eugeniu al patrulea a paralisat lucrările lui prin aceea, că la anul 1437 a conchiãmat sinodul pentru împăciuire cu biserica orientală la Ferrara; și astfel tendența de reformă în biserica apuseană a rămas fără nici un rezultat. Necesitatea după reforme a rămas și mai departe în biserică. Nevoind însă papii a ceda acestei dorințe de reformă, din ea s'a născut în veacul următoriu reformațiunea lui Luther, Zvingli și Calvin.

Învățământul cetirii și scrierii.

— Studiu istoric-metodic —

(Continuare.)

Pe la 1802 Stephani, consilierul de școle din Bavaria, a ieșit la lumină cu metoda fonetică sau a articulării. El a cerut, că la cetire să nu se pronunțe numele literelor, ci numai sunetul lor pur, de ex. să nu se mai dică em-a-es-ă = masă, ci simplu m-a-s-ă, întinđend pronunțarea sunetelor dela unul la altul, până ce ele se închegă bine. Stephani a stabilit deosebirea clară între son, literă și numele literii. El pune pe începători să învețe toate sunetele, dezvoltându-le din cuvinte, și toate literele după tabele de cetire de părete; apoi ei combinau câte o vocală și o consonantă în silabe; dela silabe treceau la cuvinte, din cari elevii cetiau întâi doue litere dela început ori dela fine, și apoi adaugeau de-a rândul celelalte litere, de ex. „masă“ se cetia: să, asă, masă, sau ma, mas, masă,

șcl. Deși metoda lui Stephani este mai practică decât cele precedente, totuș are erori esențiale, și anume: 1) lipsesc deprinderile pregătitoare; 2) cetirea și scrierea se predau separate; 3) se învață toate sunurile și literile în șir alfabetic, și numai după aceea urmăză combinările de silabe, șcl. 4) deodată cu literele mici se arată și cele mari. Cu toate acestea trebuie să recunoștem, că Stephani este întemeietorul propriu al metodei fonetice!

3) Graser. Pedagogi ca Ratich, Comenius, De Launay și alții deja în secolii XVII și XVIII au cerut, ca scrisul să se învețe deodată cu cetitul; înse metodistul, carele a dat acestei chestiuni o deslegare perfectă, este Graser, consilier de școle în Bavaria pe la 1817. El a împreunat scrierea cu cetirea și astfel a creat metoda scriptologică sau metoda scris-cetitului. Graser, tocmai ca și Krug, ținea mult la „pozițiile gurei.“ Înainte de a începe scrisul și cetitul propriu ăș, el făcea cu elevii deprinderi de intuiție, desemnare, vorbire și analizare fonetică. Aceste „deprinderi pregătitoare“ aveau de scop de a exercita auzul și organele vocii, precum și vederea și mâna. După ce prin deprinderile pregătitoare elevii erau din destul preparați pentru scrierea și cetirea propriu ăș, ei treceau la înfățișarea sunurilor prin semne vizibile, adecă la scrierea literilor. Este de observat, că Graser se nisuia de a presenta fie-care literă ca o iconă a pozițiunii gurei la pronunțarea unui son anumit. Pentru-ca să potă satisface acestui principiu, el aplica la început un fel de „scriere elementară,“ care se asemăna cu scrierea latină, înse era mai simplă decât acésta, și încă și mai simplă decât cea germănană, pe care aveau elevii propriamente să o învețe. De altcum, după Graser, nu-e permis nici a articula, și cu atât mai puțin a literisa, ci elevii totdeauna au să pronunțe cuvinte întregi, firește la început numai cuvinte simple și ușore; aceste cuvinte ei le desfac în părți, spun de arêndul toate sunurile, și apoi le scriu și totodată le și cetesc, ca astfel să învețe a auzi, a cugeta, a vorbi, a scrie și a ceti deodată. Mai nainte se deprindeau numai literele mici scrise, apoi cele mari, ér în urmă, după-ce elevii erau bine deprinși de a scrie-cetind, li-se arêtau literele de tipar, dar totdeauna prin comparație cu cele scrise. Principiul despre „pozițiunile gurei“ precum și „scrierea elementară“ a lui Graser, ca niște proceduri necorespunđătoare cerințelor practice, în scurt timp au ieșit din us; înse esența metodei sale, adecă scriptologia s'a susțiuut și s'a răspândit. Harnisch, Diesterweg, Scholtz, Lüben și cu deosebire Wurst au perfecționat și purificat metoda lui Graser de exagerări și defecte, și astăzi și aceea ca metodă pură scriptologică se aplică în școlele țerilor culte.

4) *Jacotot, Seltzsam, Vogel.*

În anul 1818 francesul *Jacotot* a propus pentru învățarea scris-cetitului „metoda pură analitică sau verbală”. El nu aplică nici literisarea, nici articularea, n'are lipsă nici de Abecedar, ci e de pă.erea, că elevii pot să învețe a ceti din ori-ce carte, presupunând firește, că înțeleg conținutul ei. *Jacotot* întrebunța ca primă carte de cetire „*Telemacul*” lui *Fénélon*. Procesul e acesta: Învățătorul cetește propoziția primă din piesă arătând fie-care cuvânt. Elevii dic și dîșii cuvintele cu voce tare după învățător și astfel învață de rost propoziția întregă. După acésta învățătorul pronunță cuvintele din propoziție un ul c â t e un ul, ér elevii trebuie să arete fie-care cuvânt în cărțile lor. Acum învățătorul arată cuvântul în carte, și elevii au să pronunțe. După-ce elevii cunosc bine tóte cuvintele după forma lor întrégă, învățătorul desface propoziția în silabe, cari le tractéză apoi în tocmai precum a tractat cuvintele. Cunoscând elevii și silabele deamăruntul, urméză analisarea în sunete și litere, arătându-se și aceste pe rënd, apoi și din dărëpt înainte și pe sărite, până când elevii sunt capabili de a pronunța sonul fie-cărei litere, și invers a arêta litera corespunzătoare pentru fie-care son din propoziție. Tot așa se procedéză și la propoziția a doua. După-ce inse s'a deprins acésta propoziție temeinic, se repetéză éráș propoziția primă, și se caută, nu cumva în propoziția a doua vine înainte o literă, o silabă ori un cuvânt deja cunoscut din propoziția primă. Tot astfel se continuă tractarea și la propozițiile următoare, aducând în totdeauna cunoștințele nóue în comparație și legătură cu cele vechi. *Jacotot* afirmă, că dacă elevii au percurs în acest mod cele dintâi 30 sau 40 de șire din „*Telemac*,” ei vor ști ceti. Învățătorul are aci pururea să vorbescă, ér elevii pururea să audă; căci la cetit locul prim compete urechei, nu ochiului. Cu învățarea cetitului merge paralel instruarea în scris. Elevii învață a ceti scriind. De loc după ce prima propoziție s'a analizat în literile ei, elevii învață a-le scrie corect și frumos, și compun din litere éráș silabe, cuvinte și propoziții, progresând tot astfel dela propoziție la propoziție, până când ei știu scrie și ceti tótă istoria lui *Telemac*. Așa dar după analiză totdeauna va avé să urmeze sinteza. În fine elevii vor scrie și propoziții întregi din memorie. Firește în acest mod ortografia se învață deodată cu scrierea.

(Va urma.)

Dr. *Petru Pipos.*

D I V E R S E.

* *Consistoriul eparchial aradan* este convocat la o ședință plenară pre 6/18 Aprile a. c. la 10 óre înainte de amédi. Obiectele ce se vor pertracta cu

acésta ocașiune sînt: rapórtele Consistoriului cătră venerabilul Sinod eparchial și rapórtele sínódelor protopresviterale.

* *Averea academiei ronâne* representéză un capital de lei 8,011,565 și un venit total de 465,430 de lei; ér dotațiunea, ce o are academia română dela stat e de 53,000 de lei.

* „*Evangelhîle*.” Sub titlul acesta a publicat P. S. S. părintele Episcop al Râmnicului *Ghenadie* un studiu istorico-literar. Cartea este dedicată reginei României, carea cu propria-i mână a scris o evangeliă pentru biserica de Argeș.

* *Apelul Romei cătră Anglia*. Din incidentul serbatorilor sîntei înviiării din anul curent Sântenia Sa papa *Leo XIII* va adresa un apel cătră poporul engles, în carele îl-invită a-se rentórce în sînul bisericii apusene. Motivul pentru carele Sântenia Sa adreséză acest apel cătră poporul englez, se dice a fi, că invitairea adresată în anul trecut bisericilor orientale nu a avut succes. În Anglia în anii din urmă parțial au trecut la biserica apuseană mulți. Cu tóte acestea jurnalele scriu, că apelul acesta al papei nu va avé rezultatul dorit din motivul, că biserica națională anglicană nu va suferi, ca în afacerile ei să aibă influință vre o putere streină.

* *Podul preste Dunăre*. Dunărea între Fetesci și Cernavoda forméză doué brațe, cari sînt separate unul de altul prin o mare insulă. Pre aceste doué brațe construesce statul român doué poduri, dintre cari unul este deja terminat.

† *Necrolog*. Mórtea nemilósă rápi din șirul celor vfi pe învățătorul *Nicolau Cărăbașiu*, din Seceani. După-ce a servit cu credință popoului sêu în timp de 9 ani după un morb greu și îndelungat și după împărțasirea cu s-tele taine în 5 Aprilie n. ș'a dat sufletul în mânilor Creatoriului. Pe defunctul îl deplânge neconsolabila sa soție, unicul sêu fiu, părinții, socru, comuna întregă precum și toți colegii sêi învățători. Dumneđeu se consoleze familia remasă în doliu, ér sufletul lui sê-l așeze în corțurile dreptilor.

* *Mici nențelegeri*. Un vechiu abonent al fôiei nóstre ne cere cu insistență, ca sê-i publicăm în colónele acestei foi o plânsóre a sa în contra comitetului parochial. În cadrul programei acestei foi noi nu putem publica nici un feliu de polemii personale. Și așa credem de altcum, că dacă între ómeni obvin din când în când mici nențelegeri, acelea este bine sê rămână între noi, pentru că publicându-se pot sê-se facă din lucruri mici, lucruri mari. A bisericii chiámare este, ca cu duchul blândetelor sê stăruiescă în tot locul, ca sê împace divergențele, și astăđi mai mult de cât ori când este de lipsă, ca toți sê gândim astfelu.

* *Societatea de lectură* a elevilor dela institutul nostru ped.-teologic va da în 21 April n. a. la 6 óre p. m. în sala seminariului diecesan o ședință publică cu următorul program:

1. „*Christos a înviat*,” cor bărbătesc.

2. „Cuvânt de deschidere,” rostit de V. C. Romanul v.-președintele societății.

3. a) „Sânt,” b) „Pre Tine Te lăudăm” : terțete bărb. de G. J. Stefanescu.

4. „Creștinismul în serviciul omenimei,” disertație de George Ciuhandu, cl. c. II.

5. „Între piatra Detunată,” cor bărbătesc de G. Dima.

6. Actul II. scena I. din „Despot Vodă,” tragedie de V. Alexandri, — declamațiune de Procopiu Givulescu cl. c. I.

7. a) „Doine” executate solo pe violină de Trifon Lugoșan, cl. c. I.

b) „Crișana,” melodie populară de dans, executată de orchestra seminarială.

8. „Luptele și biruința bisericii Domnului,” disertație de Ioan Plavoșin, cl. c. III.

9. „Lacrimi și suspine,” romanță ; cuvinte de N. Viroșanu, musică de G. Carlson, executată de Procopiu Givulescu (voce), Trifon Lugoșan (violon-cello) și Liviu Rațiu (cimbălă) clerici.

10. „Spusu-mi-a frunza de vie,” cor mixt din „Musa Română.”

11. „Murgu și fata lui,” poezie de Vasile R. Buticescu, declamată de Stefan Roja, ped. c. IV.

12. „Hora Severinului,” cor bărb. de C. Porumbescu.

13. „Marș” executat de orchestra seminarială.

* *Societatea de lectură teologică-pedagogică* „Ioan Popașu” în Caransebeș aranjază o ședință publică la Dumineca Tomei în (9/21 Aprilie 1895) la orele 4 p. m. în sala „Reuniunii de cântări” cu următorul program :

1. Motto „Christos a înviat,” cor mixt, 6 voci, aranjat de A. Sequens, executat de corul societății.

2. Cuvânt de deschidere, rostit de președintele societății Dl prof. P. Ionescu.

3. „Stefan cel mare,” fragment din „Dumbrava roșie,” de V. Alexandri, declamată de Iosif Curuți, teol. c. III.

4. „Învierea,” disertație de Sava Săcoșan, teol. c. II.

5. „Române,” cor de bărbați, aranjat de A. Sequens, executat de corul societății.

6. „Papinian și Vespasian,” dialog de Iacob Negruzzi, predat de Dim. Popoviciu și Ioan Mărgineanțu, teol. c. III.

7. „Procederea la educațiune după diferite etăți,” disertație de Iancu Străin, ped. c. III.

8. „Oșteanul român,” cor mixt, aranjat de A. Sequens, executat de corul societății.

9. „Premiul lui Mihai eroul,” poezie de Iosif Vulcan, declamată de Al. Liuba, ped. c. II.

10. „Desvoltarea baladei populare,” disertație de Iancu Stan, teol. c. II.

11. Cor din opera „Ione,” cor mixt, de Petrella, executat de corul societății.

* *Invitare la producțiunea teatrală, a tinerimei meseriașe române din Arad, sub conducerea învățătorului Nic. Stefu, ce se va aranja în 9/21 Aprilie 1895, la „Dumineca Tomii” în sala dela hotelul „Crucea albă.”*

Pentru ajutorarea învățăceilor meseriași români lipsiți de mijloce. — După producțiune urmează joc, carele se începe cu „Călușorul” și „Bătuta” sub conducerea vătașului Iustin Olariu. — Pentru comitetul arangiator: Petru Truția, președinte. — Începutul la 8¹/₂ ore seara. Prețul intrării: Locul I. 1 fl. 50 cr., II. 1 fl. 20 cr. III. 80 cr. — Bilete de intrare: Se pot căpeta la casariul Ilie Crăciun, cassa bisericii (Piața Tököly); și la Iustin Olariu, Deák Ferencz — casa Bonciu, și seara la cassă.

Din partea diletanților români se va juca piesa: „Cinel-Cinel” comedie cu cântece într'un act — de V. Alexandri. — Personele: Pitariul Sandu, — boier — dnul Nicolau Haiduc, Smărăndița, nepoța lui dșora Emilia Oprean, Tincuța, vara Smărăndiței dșora Elena Măcean, Florica, tinără țerancă dșora Florica Stoian, Graur, ficior boieresc din Moldova dnul Mihaiu Bila, — Dame, țerani, țerance, lăutari. — Nicolae Stefu, conducător.

* *Mulțămită publică.* Veduva Paraschiva M. Găitin din Alioș, din simț de pietate creștină a dăruit pe sama s. noastre biserici un prapore, un analog, un măsai și un apostol legat frumos; toate în preț de 135 fl. — Dumneșeu să-i răsplătescă această faptă nobilă. Virgil Pap, paroch.

* *Mulțămită publică.* Teodor Bonta și soția din comuna noastră Săcădat au dăruit pe sama s. noastre biserici o cruce frumoasă și un clopoțel necesar pentru serviciul liturgic în preț de 23 fl și 50 cr. Dumneșeu să-le răsplătescă această faptă creștină din darurile sale cele bogate. Pentru comuna bisericească: Teodor Tărău, paroch.

* *Diaria din Transilvania și Ungaria în 1895.* După o statistică mai nouă unghurească, în Transilvania și Ungaria apar în timpul de față 1003 reviste și diare. Dintre acestea, în limba maghiară apar 806 (mai mult cu 71 ca în anul trecutu), și anume: 36 politice cotidiene, 56 politice săptămânale, 10 enciclopedice ilustrate, 43 bisericesci și școlare, 28 beletristice, 9 umoristice, 200 de specialitate etc. Din numărul total al revistelor și diarelor unghurești, 428 apar în Budapesta, ér 374 în provincie. La acestea mai sunt socotite și alte 4 diare, ce le au Ungurii în streinătate (1 la Viena, 1 la Cleveland și 2 la Newyork.) Diare și reviste în limba română; 19 (mai multe 2 ca la începutul anului trecutu); în limba germană 128 (mai multe cu 1); în limba slavă 128 (+2); în l. italiană 3 (+1); în l. francesă: 2; în l. jidovă 1. Totalul diarelor, ce apar în limba nemaghiară, este 197. După această statistică, tot la 913 locuitori, cari vorbesc limba maghiară, se vine un diar unghuresc; tot la 15,648 de Germani un diar; tot la 46,545 Slavi un diar și totu la 152,324 Români un diar românesc.

* *Împăratul Wilhelm, ca scriitor.* Se dice, că împăratul Germaniei Wilhelm lucră un op militar, care va apăre de sub tipar în ziua bătăliei dela Sedan (2 Septembrie) și va conține număröse ilustrațiuni.

